

УДК: 342.9

Яцуба В. В., аспірант кафедри адміністративного права та процесу*(Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка)***КАТЕГОРІЇ «ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ РОЗСУД» ТА «ДОБРОСОВІСНІСТЬ» В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

Забезпечення реалізації принципу добросовісності є доволі новою проблематикою в сучасній юриспруденції, і здебільшого було предметом наукових пошуків у межах цивільно-правової науки та науки теорії держави та права [1].

Ця проблематика є доволі актуальною та викликає дискусію серед вчених-адміністративістів в аспекті гарантій запобігання зловживання процесуальними правами учасниками процесу, а також встановлення меж процесуального розсуду.

Визначення змісту «процесуального розсуду» пов'язується із відсутністю єдності науково-теоретичних та методологічних підходів до його розуміння. Розуміння процесуального розсуду встановлюється як встановлення дискреційного змісту здійснення прав та обов'язків учасників адміністративної справи та адміністративного суду [1]. У публікаціях Я.О. Берназюка визначено, що забезпечення добросовісності пов'язується із створенням умов для справедливого та неупередженого розгляду адміністративної справи [2]. Пов'язаними категоріями із забезпеченням реалізації принципу добросовісності Я.О. Берназюк визначає «принцип заборони зловживання процесуальними правами; доступ до суду; принципи рівності та змагальності; ефективний суд (ефективний судовий захист); процесуальні строки розгляду справи (тривалість); незалежність та неупередженість (безсторонність) суду; повага до суду (запобігання прояву неповаги); етика судді; суддівський розсуд (дискреція суду); критика і свобода вираження думок» [2].

В. М. Бевзенко та Г.В. Панова визначає, що зміст процесуального розсуду судді полягає у визначенні обсягу повноважень, якими володіє суддя, що дозволяють йому не порушуючи принципу справедливого та неупередженого розгляду справи обирати одну із декількох нормативно допустимих форм можливої діяльності [3, с. 10]. М.Г. Сусак визначає, що розсуд судді проявляється як процесуальна форма вибору між двома або більше нормативно допустимими альтернативами, і не може бути визнана абсолютною свободою судді діяти на власний розсуд [4]. Продовжуючи думки вчених відзначимо, що належність реалізації процесуального розсуду має розумітися як добросовісний розгляд справи.

Отже, суддівський розсуд є основоположним принципом розгляду адміністративної справи та його дотримання є критерієм добросовісності захисту прав особи [5].

Дотримання процесуального розсуду означає, що учасники адміністративної справи та суд діяли в межах наданих ним прав, однак при цьому об'єктивно оцінюючи фактичні та юридичні обставини справи [6, с. 276–277].

Реалізація принципу добросовісності вимагає від адміністративного суду тлумачення норми права та допустимості обрання альтернативної форми діяльності для владного суб'єкта [5].

Необхідно зазначити, що принцип добросовісності і досі на законодавчому рівні не визнається як принцип адміністративного судочинства України. Принцип добросовісності є принципом цивільно-правових правовідносин, про що зазначено ст. 3 Цивільного кодексу України [7]. Цей принцип та процесуальний розсуд тривалий час

критикувалися та визнавалися недопустимими для застосування у публічно-управлінських правовідносинах.

Підкреслено, що в КАС України такі категорії прямо не закріплюються, але ідентифікуються через такі маркери, як «за розсудом суду», «суд може», «суд має право», «внутрішнє переконання», «власна ініціатива», «належне виконання», «сумлінно» (ч. 2, 4 ст. 9; ч. 5 ст. 101; ч. 1 ст. 157; ч. 5 ст. 159; ч. 5 ст. 223; ч. 1 ст. 252; ч. 1 ст. 253 та ін.) [8]. Зокрема, категорія «сумлінно» визначає зміст присяги учасника справи, зокрема, експерта, перекладача у справі: «"Я, (прізвище, ім'я, по батькові), присягаю сумлінно виконувати обов'язки експерта, використовуючи всі свої професійні можливості"» (ч. 2 ст. 207 КАС України) [8].

Очевидно, що застосування категорій «добросовісність» та «процесуальний розсуд» співвідноситься із застосуванням оціночних категорій, суджень, що надає право судді адміністративного суду обирати певну процесуальну форму захисту прав та інтересів особи у публічно-управлінських правовідносинах.

Список використаних джерел:

1. Алексашина Ю. Б. Реалізація принципів добросовісності, справедливості, розумності при договірному регулюванні цивільних відносин. *Юридична Україна*. 2012. № 11. С. 88 – 92.
2. Суддя ВС розповів про принципи добросовісності учасників судового процесу та запобігання зловживанню процесуальними правами. URL.: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/navch_suddiv_praciv_aparativ_2021/1552477/
3. Бевзенко В. М., Панова Г. В. Сутність та підстави втручання адміністративного суду у розсуд публічної адміністрації: монографія / за заг. ред. В. М. Бевзенка. Київ: ВД «Дакор», 2018. 232 с.
4. Сусак М. С. Зміст та реалізація процесуального розсуду адміністративного суду першої інстанції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021. 287 с.
5. Савчин М. Свобода суддівського розсуду у світлі обґрунтованості рішень судів апеляційної та касаційної інстанцій. *Юридичний вісник України*. 2016. № 28 URL: https://protocol.ua/ua/svoboda_suddivskogo_rozsudu_u_svitli_obgruntovanosti_rishen_sudiv_apelyatsiynoi_ta_kasatsiynoi_instantsiy/
6. Шатрава С. О. Дискреційні повноваження працівників ОВС, як корупційний ризик в діяльності органів внутрішніх справ. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 2. С. 276–277.
7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
8. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>